

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Assessing together : Peer assessment from an interpersonal perspective

Gennip, A.E. van

Citation

Gennip, A. E. van. (2012, October 23). *Assessing together : Peer assessment from an interpersonal perspective*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/20012>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/20012>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/20012> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Gennip, Anna Eva (Nanine) van

Title: Assessing together. Peer assessment from an interpersonal perspective

Issue Date: 2012-10-23

Samenvatting / Dutch summary

De verantwoordelijkheid die mensen al dan niet nemen voor hun eigen leven is een centraal thema op dit moment, zowel binnen de politieke als de publieke discussie: we gaan steeds meer toe naar een samenleving die vertrouwt op de eigen verantwoordelijkheid. Dit heeft tevens geleid tot een herformulering van het begrip leren: leren betekent dat een lerende de eigen kennis construeert, welke hij of zij kan gebruiken als een mechanisme om de wereld te interpreteren en complexe problemen mee op te lossen. Lerenden moeten zelfstandig zijn, en voortdurend bereid om hun kennis te gebruiken en verbreden. Ook hebben ze metacognitieve vaardigheden nodig om te kunnen reflecteren op hun eigen perspectieven, en die van anderen. Het is nodig effectieve strategieën te ontwikkelen om het eigen leren te plannen en te monitoren (Segers, Dochy, & Cascallar, 2003).

De veranderingen in het denken over leren hebben ook veranderingen teweeg gebracht in het denken over beoordelen. Zowel binnen als buiten de onderwijswetenschappen is men het er over eens dat het beoordelingsproces in lijn zou moeten zijn met het leer- en instructieproces (Birenbaum & Dochy, 1996). Dit heeft geleid tot de zogeheten evaluatiecultuur. Nauw verbonden met deze cultuur is het perspectief dat er een verandering dient op te treden van 'Evalueren van het leren' naar 'Evalueren om te leren'. Evalueren om te leren is als volgt geformuleerd door de Assessment Reform Group: "Evalueren om te leren is het proces van zoeken naar en interpreteren van bewijzen van het leerproces en de leerproducten, op basis waarvan de lerende en zijn/haar leerkracht kan besluiten waar de lerende is in zijn/haar leerproces, waar de lerende heen moet, en hoe deze dit het beste kan bereiken" (Assessment Reform Group, 2002, pp. 1-2).

Om optimaal te profiteren van nieuwe leeromgevingen is het noodzakelijk meer geïntegreerde beoordelingsmethoden te hanteren. De belangrijkste kenmerken van de evaluatiecultuur zijn dat evaluaties zijn gebaseerd op meerdere evaluatiemethoden en dat evaluatie een geïntegreerd onderdeel is van het onderwijs- en leerproces. Daarenboven wordt het belang beargumenteerd van de actieve rol van studenten, waarbij betrokkenheid in het evaluatieproces de kans vergroot dat de evaluatie zal leiden tot meer en diepgaandere kennis en inzichten bij de studenten. Actieve betrokkenheid impliceert dat niet het evaluatieproces wordt gezien als een sociaal, interactief gegeven. De interactie tussen leerlingen onderling en tussen leerlingen en leerkrachten in het evaluatieproces wordt gezien als waardevol voor het realiseren van leerwinst.

Het is precies deze argumentatie die geleid heeft tot het uitgangspunt van dit proefschrift: aangezien het opnemen van een actieve rol in de evaluatie door studenten bijdraagt tot leerwinst, is aandacht voor de interpersoonlijke context van evaluatie noodzakelijk. Dit is zeker het geval in peer evaluatiesettings, waarin studenten elkaar evalueren met als doel het leren te bevorderen.

Geïnspireerd door onderzoek bij teamleren hebben we de rol van verschillende interpersoonlijke opvattingen onderzocht, welke eerder hebben laten zien invloed te hebben op de manier waarop teamleden met en van elkaar leren: psychologische veiligheid, unanimitieit in doelen, onderlinge afhankelijkheid en vertrouwen (Edmondson, 1999; Lingard, Reznick, Espin, Regehr, & DeVito, 2002; Van den Bosche, Gijselaers, Segers, & Kirschner, 2006).

1 Peer evaluatie als middel om leren te ondersteunen

Verschillende manieren van evaluatie die Evalueren om te leren ondersteunen zijn de afgelopen tijd geïmplementeerd. Daarbij heeft ook peer evaluatie groeiende aandacht gekregen, zowel in het wetenschappelijk onderzoek, als in de dagelijkse onderwijspraktijk. De context van het onderzoek binnen dit proefschrift is *peer evaluatie* als een middel om leren te ondersteunen.

Bij peer evaluatie is het interpersoonlijke aspect van leren als het ware natuurlijk ingebed. Het onderliggende mechanisme dat zorg draagt voor het leren van peer evaluatie werkt als volgt: doordat studenten een actieve rol hebben in het analyseren en evalueren van hun eigen leerproces, hebben ze een hogere motivatie en bereidheid om verder te ontwikkelen en groeien. Daarnaast betekent peer evaluatie automatisch interactie en dialoog tussen lerenden, waarbij het geven van feedback de belangrijkste activiteit is. Om die reden zien wij peer evaluatie als een interpersoonlijk leerproces. Het definiëren van peer evaluatie als een interpersoonlijk proces betekent dat we rekening moeten houden met de interpersoonlijke context wanneer we de leereffecten van peer evaluatie willen begrijpen. Gezien de grote verschillen in implementatie van peer evaluatie op het gebied van de organisatie van de evaluatie, de interacties binnen peer evaluatie en de samenstelling van de feedback groep (Van Gennip, Segers, & Tillema, 2009) kijken we naast de interpersoonlijke benadering ook naar de kenmerken van de peer evaluatieomgeving.

Samenvattend onderzoeken we in dit proefschrift in hoeverre peer evaluatieomgevingen de interpersoonlijke opvattingen van lerenden beïnvloeden (psychologische veiligheid, unanimitieit in doelen, onderlinge afhankelijkheid en vertrouwen) en als resultaat daarvan leidt tot een hogere waargenomen leeropbrengst (schoolomgeving) of prestatie (werkomgeving).

2 Overzicht van de studies

Dit proefschrift presenteert vier studies die allen een deel van de interpersoonlijke context van peer evaluatie onderzoeken: een systematisch literatuuronderzoek en drie empirische studies. De eerste empirische studie is een verkenning van interpersoonlijke opvattingen in een peer evaluatieomgeving, en vergelijkt een peer evaluatieomgeving met een traditionele docentgestuurde evaluatieomgeving. De tweede empirische studie gaat een stap verder, en onderzoekt welke interpersoonlijke opvattingen invloed hebben op waargenomen leeruitkomsten als gevolg van peer evaluatie. De derde en laatste empirische studie is tenslotte uitgevoerd in een andersoortige peer evaluatieomgeving, namelijk 360 graden feedback, en onderzoekt of in deze werkomgeving dezelfde interpersoonlijke opvattingen een rol spelen als in de schoolomgeving.

2.1 Literatuuronderzoek

Het doel van de literatuurstudie is het in beeld krijgen van een overzicht van het effect van peer evaluatie op het leren van studenten, aangetoond in eerdere empirische studies, en de rol van de interpersoonlijke context daarbij. Hierbij ligt de focus op zowel de kenmerken van de peer evaluatieomgeving (zoals plaats en tijd van de evaluatie en samenstelling van de evaluatiegroep), als op de interpersoonlijke opvattingen. De resultaten van deze studie laten zien dat slechts 15 empirische studies zijn uitgevoerd sinds 1990 die de effecten van peer evaluatie trachten te meten. Slechts vier van deze studies kijken ook naar de interpersoonlijke context van de peer evaluatie. We vinden echter geen bewijs voor de rol van deze variabele in de leeropbrengsten. Tenslotte blijkt er uit de overzichtsstudie dat er geen verband lijkt te zijn tussen de structurele kenmerken van de peer evaluatieomgeving en de leeropbrengsten. Echter, hier geldt dat het aantal onderzoeksstudies dat de kenmerken van de peer evaluatieomgeving koppelt aan het verwerven van leeropbrengsten erg beperkt is en veralgemeniserende uitspraken niet toelaten.

Deze literatuurstudie laat zien dat het onderzoek naar interpersoonlijke opvattingen in peer evaluatieomgevingen nog in de kinderschoenen staat. Dit heeft ons gesterkt in onze overtuiging van de noodzaak van onze empirische studies. De kenmerken van de peer evaluatieomgeving zijn wel onderwerp van onderzoek geweest, maar deze kenmerken zijn nog nauwelijks verbonden aan de leeropbrengsten.

2.2 De rol van interpersoonlijke opvattingen bij peer evaluatie

De eerste en de tweede empirische studie (hoofdstukken 3 en 4) onderzoeken de rol van interpersoonlijke opvattingen van studenten in een peer evaluatie setting. De eerste vraag hierbij is of er een verandering optreedt in de interpersoonlijke

opvattingen wanneer studenten participeren in een peer evaluatieomgeving. De resultaten van studie 2 (hoofdstuk 4) laten inderdaad een verandering zien in de perceptie van de interpersoonlijke opvattingen: studenten in een peer evaluatie groep ervaren aan het einde van een project meer unanimiteit in doelen en meer vertrouwen in de peer als een assessor dan aan het begin van het project. Echter, scores op psychologische veiligheid, onderlinge afhankelijkheid en vertrouwen in zichzelf als assessor verschillen niet.

Om te onderzoeken of dit verschil in perceptie ook komt door de peer evaluatieomgeving hebben we vervolgens een peer evaluatieomgeving vergeleken met een docentgestuurde evaluatieomgeving. Zowel studie 2 als studie 3 laten zien dat de opvattingen van studenten over psychologische veiligheid en unanimiteit in doelen positiever zijn in de peer evaluatiegroep dan in de docentgestuurde evaluatiegroep: studenten in een peer evaluatiegroep voelen zich veiliger en percipiëren meer unanimiteit in doelen dan studenten die door hun docent zijn beoordeeld. Studie 3 laat zien dat er geen verschillen optreden ten aanzien van onderlinge afhankelijkheid en vertrouwen.

Gezien het resultaat dat psychologische veiligheid en unanimiteit in doelen hoger is in een peer evaluatieomgeving dan in een docentgestuurde evaluatieomgeving, willen we weten of een interventie, gericht op het stimuleren van deze interpersoonlijke opvattingen ook leidt tot een hogere waarde ervan. Om die reden vergelijken we een peer evaluatie⁺ conditie (met interventie) met een 'gewone' peer evaluatie conditie. De resultaten laten zien dat studenten inderdaad meer psychologische veiligheid en unanimiteit in doelen ervaren in de peer evaluatie⁺ conditie. Echter, dit verschil verschijnt al voordat de interventie heeft plaatsgevonden. De resultaten lijken erop te duiden dat de peer evaluatie interventie zoals wij die hebben geïmplementeerd op zichzelf al krachtig genoeg is om de interpersoonlijke opvattingen te doen toenemen: het werpt zijn vruchten af om studenten te betrekken in de verschillende stappen van het peer evaluatieproces.

Tenslotte hebben we onderzocht hoe de interpersoonlijke opvattingen van studenten verband houden met hun concepties over peer evaluatie en leeropbrengsten. De resultaten van studie twee (hoofdstuk 4) laten zien dat interpersoonlijke opvattingen inderdaad direct en indirect de leeropbrengsten van peer evaluatie beïnvloeden. Waargenomen leeropbrengsten worden voorspeld door zowel concepties over evalueren als unanimiteit in doelen. De concepties worden vervolgens weer voorspeld door psychologische veiligheid, vertrouwen en unanimiteit in doelen.

De uitkomsten van deze studies leren ons dat psychologische veiligheid en unanimiteit in doelen niet alleen hoger zijn in een peer evaluatieomgeving dan in een docentgestuurde evaluatieomgeving; deze variabelen hebben ook een positieve invloed op de leeropbrengsten. Een conclusie kan dan zijn dat waargenomen leeropbrengsten hoger zullen zijn alleen al door een peer evaluatieomgeving te

implementeren die aan bepaalde kenmerken voldoet, en studenten actief betreft bij het proces van evalueren.

2.3 Een nieuwe setting: 360 graden feedback

In de laatste empirische studie van dit proefschrift onderzoeken we de rol van interpersoonlijke opvattingen van lerenden in een werkomgeving; namelijk binnen de specifieke peer evaluatieomgeving van 360 graden feedback. Het doel van deze studie is om te onderzoeken of de rol van interpersoonlijke opvattingen zoals we die hebben gevonden in schoolomgeving ook binnen een werkomgeving een rol spelen. De resultaten laten zien dat de relatie tussen de gemeten interpersoonlijke opvattingen en de waargenomen prestaties als resultaat van 360 graden feedback wordt verstrekt door het vertrouwen dat de lerende in zichzelf en in de collega als evaluator heeft. Concepties, transparantie en de interpersoonlijke opvattingen psychologische veiligheid, unanimitieit in doelen en onderlinge afhankelijkheid voorspellen vertrouwen in zichzelf en de collega als evaluatoren.

3 Tot slot

In het algemeen kunnen we zeggen dat de resultaten van de studies het theoretische kader dat is gepresenteerd in de inleiding van dit proefschrift onderbouwen: het belang van interpersoonlijke opvattingen in peer evaluatieomgevingen wordt onderstreept. Voor de dagelijkse praktijk betekent dit voor docenten dat, om optimale winst te halen uit peer evaluatie, de evaluatieomgeving goed doordacht en opgezet moet zijn: het concept peer evaluatie wordt duidelijk uitgelegd, onderlinge interactiemogelijkheden worden besproken met de studenten en evaluatiecriteria worden gezamenlijk geformuleerd. Alleen dan zullen de studenten de interpersoonlijke context positiever ervaren, en daardoor zullen de waargenomen leeropbrengsten toenemen. Een vergelijkbaar advies kan worden gegeven aan managers die 360 graden feedback willen implementeren: de sleutel tot succes van het implementeren van deze vorm van evalueren zit in het betrekken van de medewerkers bij het proces van het opzetten en uitvoeren ervan.

In het zoeken naar mogelijkheden voor toekomstig onderzoek komen we in hoofdstuk 6 met een aantal ideeën, waarvan we er hier twee bespreken. Dit proefschrift laat zien dat psychologische veiligheid en unanimitieit in doelen hoger zijn in een peer evaluatieomgeving dan in een docentgestuurde evaluatieomgeving. Gezien het feit dat iedere evaluatieomgeving anders is, en de dynamiek in elke groep anders is, verwachten we dat het proces van creëren van psychologische veiligheid en unanimitieit in doelen moet plaatsvinden steeds wanneer studenten participeren in een nieuwe peer evaluatiesituatie, omdat de peergroep telkens verschillend

kan zijn. Echter, eerdere ervaring met peer evaluatie zou dit proces wellicht makkelijker of sneller kunnen laten verlopen bijvoorbeeld omdat studenten meer vertrouwd zijn met de uitgangspunten, organisatie en procedures van peer evaluatie. In dit licht zou toekomstig onderzoek waardevolle kennis kunnen toevoegen.

Ten tweede geeft deze dissertatie resultaten weer van waargenomen effecten zoals gerapporteerd door de studenten of werknemers. Omdat in het onderzoek geen relatie is gevonden tussen waargenomen leeropbrengst en de leeropbrengst die de docent en de peers aangeven, is het de vraag of de prestatie-maten die we in tot nog toe in onze onderzoeken hebben gebruikt voldoende sensitief zijn om de complexiteit van leeropbrengsten van peer evaluatie te omvatten. Toekomstig onderzoek kan hier meer diepte aan geven door te investeren in het ontwerpen van meet sensitieve beoordelingsmaten, en die te koppelen aan de interpersoonlijke variabelen.